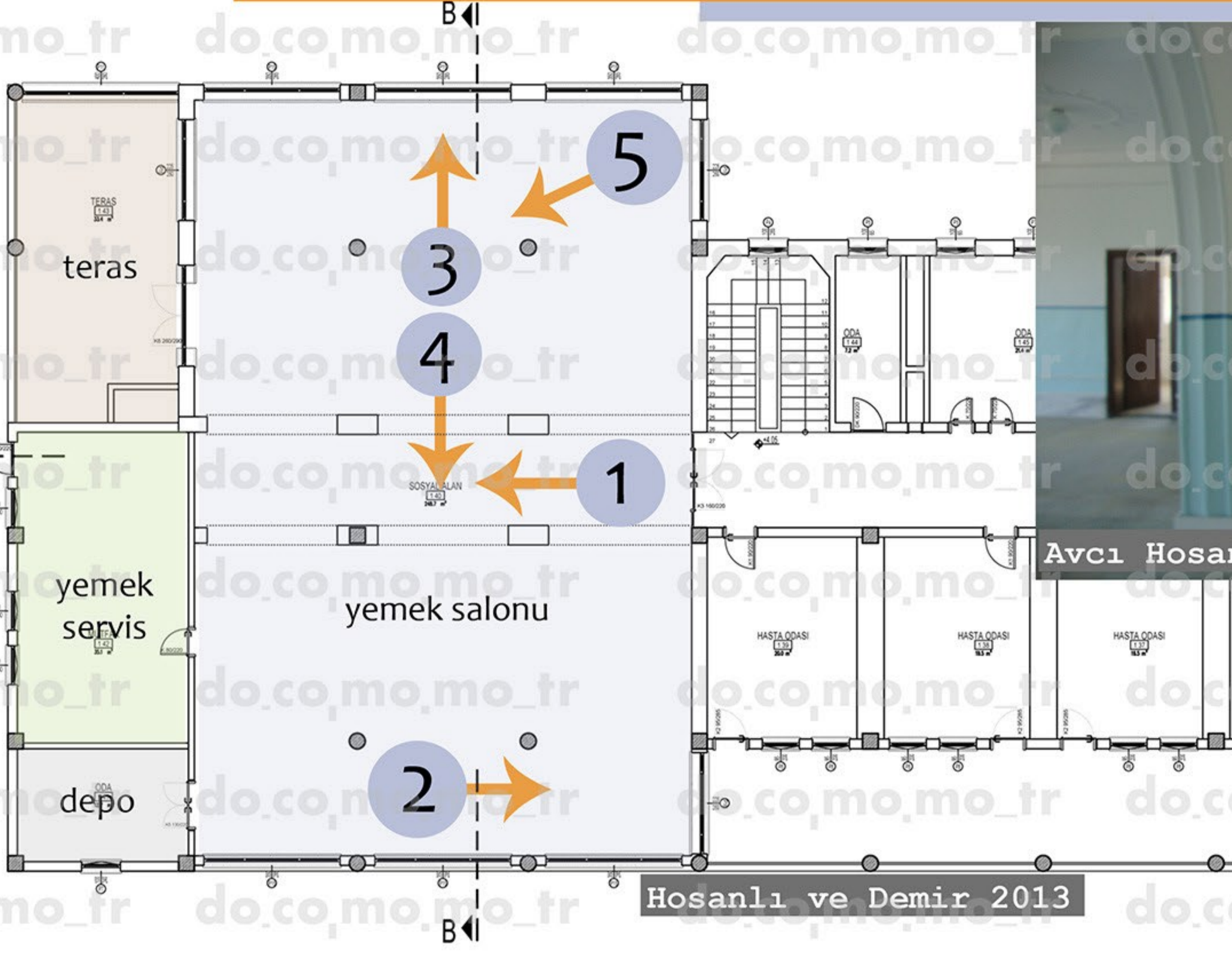

Heybeliada sanatoryumu, Türkiye Cumhuriyeti'nin verem hastalığıyla mücadelesinde önemli bir konuma sahiptir. Komplekste Blok (A), Türkiye'de sanatoryum mimarisinin öncüsü olmuş; kompleksin ikinci bloğu olan Tevfik İsmail Gökçe Kadınlar Pavyonu'nun (Blok B) inşasında yol gösterici olmuştur. Sağlık Bakanlığı ve Kızılay Derneği'nin desteğiyle inşası gerçekleştirilen ve 1947 yılında kullanıma açılan B Blok'un mimarı Rebiî Gorbun, yüklenicisi ise Haymîl İnşaat firmasıdır. Bu çalışma, bu yapının yemek salonu mekanını incelemektedir.

Sahile paralel uzanan bloğun batı kanadının sonunda, birinci katta yer alan salona, hasta koşulları aksındaki koridordan erişilmektedir. Koridorun açıldığı ve salona hakim olan karakteristik sıra kemerlerle çerçevelenen hol, mekânı simetrik olarak ikiye bölmektedir. Salon güney ve kuzey cephesi boyunca geniş cam açıklıklara sahiptir. Mekanın kuzeybatı tarafında teras; güneybatı tarafında ise servis mutfağı ve depo alanı vardır.

Zengin ve kontrollü beslenmenin temel prensiplerinden olduğu sanatoryum tedavisinde, yemek yeme mekanlarına özel önem atfedilmiştir. Hastaların öğünleri kontrol edilirken, günde üç kez gerçekleşen bu aktivitenin keyifli hale getirilmesi hedeflenmekte; hastaların ruh sağlığı da önemsenerek sosyalleşme aktiviteleri önerilmektedir. Yani, salon çok işlevlidir; çeşitli etkinlikler, konserler ve film gösterimleri için de kullanılmıştır. Mekan, hastane mimarisinin soğuk dilinden uzaklaşarak daha dekoratif ve hareketli bir tasarım diline sahiptir; 20. yüzyıl modern mimarisinin yalınlığı tarihçi yaklaşımla harmanlanmıştır.

Salon hacmi, kemer ayakları, sütunlar ve bunları bağlayıcı kirişler ile kompartımanlara bölünmüştür. Döşeme malzemesi dökme mozaik karo taştır, kiriş izdüşümlerinde koyu bir türü kullanılmış; böylece kompartımanların sınırları döşemede de tanımlanmıştır. Sütun başlıkları, duvar yüzey kabartmaları ve tavan göbekleri gibi detaylarında alçı kabartma tekniği kullanılmıştır. Yassı sütunlarda ve süpürgeliklerde siyah-beyaz-gri damarlı mermer dokusu yalın yüzeylere hareket vermektedir. Tarihçi yaklaşımla ulusal mimariye referans veren elması (*Uslu-i Mimari-yi Osmani*, 1873) benzeri sütun başlıkları ve lale motifleri kullanılmıştır. Yemek salonu kullanımını gösteren eski tarihli fotoğrafta, masaların dört kişilik sıralar halinde organize edildiği görülmektedir. Masalarda hijyeni simgeleyen beyaz örtüler kullanılmakta; sağlık mekanlarında tercih edilen kolay silinebilir yüzeylere sahip yalın, fakat, sade de olsa dekoratif karakterli ahşap sandalyeler tercih edilmiştir. Sandalyelerin sırtlıklarındaki lale formları iç mekan tasarımıyla dil bütünlüğü oluşturmaktadır.

Günümüzde Diyanet Kurumu'nun dinlenme tesisi olarak kullanılması hedeflense de, bu işlev değişikliği kararı kamuoyunda tartışma yaratmış ve askıda kalmıştır.

Gorbun Aile Arşivi

HEYBELİADA SANATORYUMU TEVFİK İSMAİL GÖKÇE KADINLAR PAVYONU YEMEK SALONU İÇ MEKANLARI

DENİZ AVCI HOSANLI
Haliç Üniversitesi
CANSU DEĞİRMENCİOĞLU
Münih Teknik Üniversitesi

İŞLEV: SAĞLIK, DİNLENCE
ADRES: ÇAMLİMANI-YEŞİLBURUN, HEYBELİADA,
ADALAR/İSTANBUL
YAPIM YILI: 1945-47
MİMAR: REBİİ GORBON
İŞVEREN: HEYBELİADA DEVLET SANATORYUMU
YÜKLENİCİ: HAYMİL İNŞAAT

temel kaynaklar ve belgelerin listesi:

- Alyanak, A. (1955). *Son Beste*. Erman Film.
Avcı Hosanlı Arşivi.
Avcı Hosanlı, D. (2021). The Portrayal of Care in Yeşilçam: Heybeliada, Kirazlıyayla and Süreyyapaşa Sanatorium Buildings. "Who Cares?" 14th 4T International design and design history symposium, Kasım 16-17, 2021 içinde, sunulmuş bildiri, İzmir.
Değirmencioğlu, C. (2021). The Foundation and Development of Heybeliada Sanatorium and the Modernization of Turkey. *Space and the Hospital: International Network for the History of Hospitals Conference*, May 26-28, 2021, sunulmuş bildiri, Lisbon.
Gorbun Aile Arşivi.
Gökçe, T. İ. (2021). *Heybeliada Sanatoryumu Kuruluş ve Gelişimi (1924-1955)* (İlk Baskı 1957). ed. Fatih Artvinli, Cem Hakan Başaran, Tuna Pektaş. İstanbul: İstanbul Tüberkuloz Vakfı.
Hosanlı, A. S. ve Demir, M. (2013). *Heybeliada Sanatoryumu Rölöve Çizimleri*, 2013-2014.
Yüzer, C. (2020). Heybeliada'da Bir Modern Mimarlık Mirası: Heybeliada Sanatoryumu Dr. Tevfik İsmail Gökçe Pavyonu. *Mimarist*, 68(2), 71-78.
Yüzer, C. ve Cephanecigil, G. (2019). İstanbul Heybeliada Sanatoryumu. Dr. Tevfik İsmail Gökçe Pavyonu. *Docomomo Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XV* Tekirdağ, sunulmuş bildiri, Tekirdağ.